

2 pav. Šurfe 23 atidengtas buvusių dvaro rūmų pastatų liekanų vaizdas iš V. A. Ragauskaitės nuotr.

Fig. 2. Remnants of the manor house in test pit 23, viewed from the W.

linio karo. 1941 m. Juodviršių šeima ištremiama, o rūmai palikti be priežiūros. Vėliau, pasibaigus karui, jie nacionalizuojami ir paverčiami bendrabučiu. Galiausiai dėl prastos būklės rūmai 7–8 dešimtmetyje buvo visai apleisti, kol iki XXI a. visiškai sugriūva.

2023 m. dvaro ūkinių pastatų ir parko aplinkoje tirtuose šurfuose 1–13 fiksuoti archeologinės vertės neturintys 20–155 cm storio kultūriniai sluoksniai su XVIII a. pabaigos–XX a. radiniais. Šurfuose 16–24 glūdėjo 30–165 cm storio dvaro statybos ir vėlesnių pertvarkymų metu susiformavęs maišyto molingo grunto sluoksnis su plytų ir čerpių nuolaužomis. Šurfuose 4–6 atidengtos pamatų liekanos sudarytos iš netašytų lauko akmenų, rištų kalkių skiediniu. Liekanos priskiriamos dvaro ūkiniams pastatams ir datuojamos XIX a. viduriu. Šurfuose 21 23–24 aptiktos dvaro rūmų centrinės ir Š dalių išorinių ir vidinių sienų pamatų liekanos, kurios sudarytos iš netašytų akmenų ir plytų (20x12,5–13x5–8 cm dydžio), rištų kalkių skiediniu. Liekanos datuojamos XVIII a. pabaiga–XIX a. II puse (2 pav.). Šurfe 7 užfiksuota iš smulkių plytų gabalų ir nedidelių akmenų sudaryta kelio danga ar asla į ūkinį pastatą, ji datuojama XIX a. viduriu. Įžemis – rudos spalvos molis šurfuose pasiektas 0,2–1,65 m gylyje. Šurfe 9 įžemis nepasiektas dėl pradėjusio kauptis gruntinio vandens.

Kasinėjimų metu rasti ir suinventorinti 26 vienetai XVIII–XX a. pradžios buitinės ir statybinės keramikos fragmentai. Didžioji dalis šių radinių datuojami XIX a., ankstyviausiai datuojami radiniai – karnizinių koklių fragmentai, būdingi XVIII a.

The Svėdasai Manor Site

The site of Svėdasai Manor (Anykščiai district, E Lithuania) was investigated prior to commencing restoration works. A total of 24 test pits covered a 48 m^2 area (Fig. 1). Test pits 1–13, scattered around the manor outbuildings and the park grounds, revealed cultural layers ranging from 0.2 to 1.55 m in thickness and finds spanning the late 18th to the 20th centuries. Test pits 16–24 placed in the vicinity of the manor house revealed a mixed clayish soil, 0.3–1.65 m thick, with brick and roof tile debris, formed during the construction of the manor house and subsequent renovations. The partial foundations of outbuildings and the manor house itself were unearthed, along with an earthen floor or a road surface at the entrance to the outbuilding. These were dated from the late 18th to the second half of the 19th century (Fig. 2).

Darius Kontrimas

Žeimių dvaro sodyba

2023 m. lapkričio mėnesį atlikti žvalgymai metalo ieškikliais Žeimių dvaro sodybos (UK 129) teritorijoje (Jonavos r., Žeimių sen.). Žvalgytas bendras 27 572,2 m^2 plotas – 5 atskiri plotai, kuriuos numatyta užsodinti senųjų vaismedžių rūšimis (1 pav.). Žvalgymuose dalyvavo 15

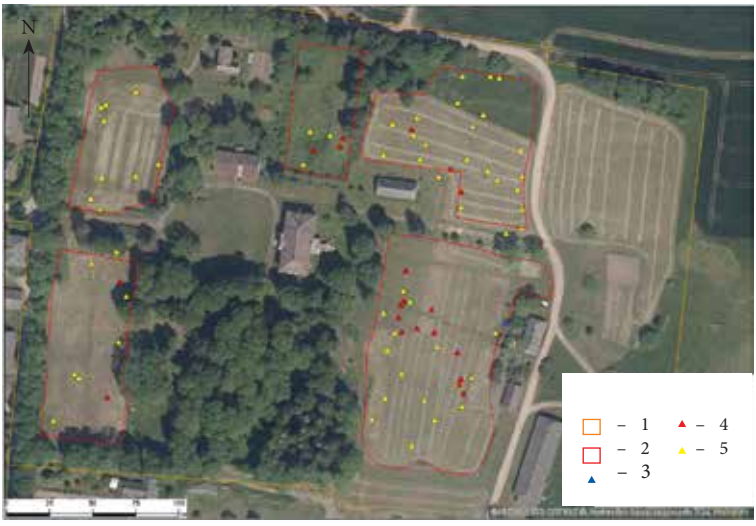

1 pav. Žvalgytų plotų situacijos planas: 1 – kultūros paveldo objektų ir vietovių teritorijų ribos; 2 – 2023 m. žvalgyti plotai; 3 – 2023 m. segės radimvietė; 4 – 2023 m. XVII a. monetų radimvietės; 5 – 2023 m. kitos radimvietės. D. Kontrimo brėž.

Fig. 1. The surveyed area in plan: 1 – the boundaries of cultural heritage sites; 2 – areas surveyed in 2023; 3 – the location of the brooch found in 2023; 4 – the location of 17th-century coins found in 2023; 5 – other findspots from 2023.

MINK narių. Prieš žvalgymus buvo suarti plotai, kurie ilgą laiką naudoti žemdirbystės tikslais.

Žeimių dvaras pradėjo formuotis XV a. pabaigoje–XVI a. pradžioje. Manoma, kad tuo metu dvaro sodyba, įsikūrusi atokiau nuo išaugusio miestelio, buvo medinė. XVIII a. pabaigoje pradėta Žeimių dvaro sodybos mūrinio ansamblio statyba. Pagrindiniai dvaro sodybos rūmai pastatyti XVIII a. pabaigoje, XIX a. pradžioje buvo rekonstruoti ir įgavo vėlyvojo klasicizmo bruožų. Taip pat tuo metu įkurtas ir Žeimių dvaro parkas. Jis planuotas geometriškai: siauros alėjos želdinių masyvą skaidė į keturkampius plotus. XIX a. rekonstruoti pagrindiniai dvaro rūmai, dvaro parkas perplanuotas. Antrojo pasaulinio karo metais rūmuose buvo įsikūrusi karo ligoninė. Vėliau įrengti butai, biblioteka. 1959–1965 m. čia veikė Žemės ūkio technikumas. Vėliau ilgą laiką rūmai buvo apleisti, negyvenami, be stogo. Tik perėmus juos Žeimių vidurinės mokyklos bendrabučiui vėl buvo rekonstruoti ir suremontuoti (Škiudienė R., *Lietuvos dvarai*, Kaunas, 2007, p. 154–161). Šiuo metu dvaro sodyba yra privati.

Istorinių planų nėra daug. Tiksliausiai orientuojami 1929–1930 m. ir 1949 m. planai. Seniausias turimas 1914 m. planas netikslus (yra smulkaus mastelio). 1929–1930 m. plane matoma, kad žvalgyti plotai buvę visiškai užsodinti. Vėliau, XX a. II pusėje, šie plotai buvo ilgą laiką naudojami kaip dirbama žemė.

Iki šiol nedideli ir nerezultatyvūs žvalgomieji tyrimai Žeimių dvaro sodyboje atlikti 2019 m. (*ATL 2019 metais*, 2020, p. 544) ir 2021 m. (*ATL 2021 metais*, 2022, p. 195–197).

2023 m. žvalgymų metu surinkti 78 radiniai. Daugiausia radinių surinkta teritorijos R dalyje (2 pav.). Iš viso rastos 24 monetos, iš jų 20 datuojamos XVII a.: Žygimanto Vazos pusan-

2 pav. Žeimių dvaro sodybos R dalyje žvalgyti plotai iš R. D. Kontrimo nuotr.

Fig. 2. Surveyed areas on the E side of Žeimiai Manor house, viewed from the E.

3 pav. Pasaginės segės lankelio fragmentas. D. Kontrimo nuotr.

Fig. 3. Penannular brooch fragment.

trokai (vienas 1619 m.), Jono Kazimiero šilingai (1664, 1665, 1666 m.), Liudviko Jogailaičio pusgrašis, Frydricho Vilhelmo šilingas. Daugiausia tokių monetų taip pat rasta dvaro teritorijos R dalyje. Rasta ir kiek retesnė Aleksandro II 1867 m. 10 penių moneta.

XVII a. monetos patvirtinta dvaro sodybą egzistavus XVII a. Kiti radiniai yra pakankamai fragmentiški, kur kas platesnių chronologinių ribų (XVII a.–XX a. pradžia): Rusijos imperijos kapeikos, varinės sagos, muškietų kulkos, šovinių tūtos, tarpukariu datuojamas uniforminis ženklelis.

Taip pat rastas ankstyviausias radinys – pasaginės segės lankelio fragmentas (3 pav.). Lankelis pusiau apvalaus skerspjūvio, ranteliais padalytas į keletą dalių. Fragmentas gali būti priskiriamas pasaginei segei žvaigždiniais galais (II tūkst. pradžia) ir sietinas su 700 m atstumu į PV nuo dvaro sodybos esančio piliakalnio egzistavimo laikotarpiu, galbūt su nežinomu piliakalnio bendruomenės kapinynu.

The Žeimiai Manor House

A metal-detector survey was carried out on the grounds of the Žeimiai Manor house (Jonava district, central Lithuania), covering an area of 27,572.2 m² (Fig. 1) and resulting in 78 finds. The majority were concentrated on the E side (Fig. 2). Twenty of the 24 recovered coins date to the 17th century, which seemed to confirm the existence of the manor in the 17th century. The other finds span a much longer period (17th–early 20th centuries). The E side of the manor grounds yielded a partial penannular brooch (Fig. 3), dated to the early 2nd millennium AD and likely associated with the nearby Žeimiai hillfort or an unknown contemporary cemetery.